

I věci mají své osudy. Ke sporům o pozůstalost Františka Weyra*

Even Things Have their Destinies.

On the Disputes over the Estate of František Weyr

Jaromír Tauchen**

Abstrakt

Františka Weyra je možné bez pochyby považovat za největší osobnost v historii Právnické fakulty Masarykovy univerzity a nejvýznamnějšího českého právníka první poloviny dvacátého století. Weyr po sobě nezanechal nejen vlastní vědeckou školu nazývanou jako normativní teorie, která v pojetí jeho žáků přeživala i po jeho smrti, nýbrž i nevydané rukopisy, vilu a řadu movitých věcí. Jejich dalším osudům se věnuje tento příspěvek, který byl vypracován na základě provedeného archivního výzkumu a mj. analyzuje právní spory, jež v padesátých a šedesátých letech minulého století vedla jeho manželka Helena Weyrová. Do těchto sporů se přímo i nepřímo zapojili další profesori v té době již zrušené brněnské právnické fakulty, jako byl Vladimír Vybral či Vladimír Kubeš.

Klíčová slova

František Weyr; Vladimír Vybral; Vladimír Kubeš; Právnická fakulta Masarykovy univerzity; právní věda; právní historie; dědické právo; pozůstalostní řízení.

Abstract

František Weyr can undoubtedly be considered the greatest personality in the history of the Faculty of Law of the Masaryk University and the most important Czech lawyer of the first half of the twentieth century. Weyr left behind not only his own scientific school, known as normative theory, which survived in the minds of his students even after his death, but also a villa and a number of movables. Their subsequent fate is the subject of this paper, which was prepared on the basis of archival research and among other things deals with the legal disputes that his wife, Helena Weyrová, led in the 1950s and 1960s. These disputes directly and indirectly involved other professors of the then already closed Brno Faculty of Law, such as Vladimír Vybral and Vladimír Kubeš.

Keywords

František Weyr; Vladimír Vybral; Vladimír Kubeš; Faculty of Law, Masaryk University; Legal Science; Legal History; Inheritance Law; Probate Proceedings.

* Tato studie vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu MUNI/A/1215/2022 „Proměny českého soudnictví ve dvacátém století“ podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2023.

** Doc. JUDr. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M., Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of the History of the State and Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: jaromir.tauchen@law.muni.cz / ORCID: 0000-0001-9400-9484 / Scopus ID: 55503028200 / Research ID: 55503028200

Úvodem

Je starou známkou pravdou, že by se vysokoškolský učitel neměl uzavírat do sebe a měl se svými žáky mluvit a diskutovat nejen o tom, co musí bezprostředně souviset se zrovna s projednávanou materií. Když v rámci jedné z takových diskuzí vedené během semináře z českých právních dějin týkajících se vědy pěstované na brněnské právnické fakultě a jejího významu pro vývoj práva v historii jeden ze studentů prohlásil, že jeho rodina vlastní diplom zakladatele Masarykovy univerzity a bezpochyby největší osobnosti v historii její právnické fakulty Františka Weyra (*1879–†1951), zpozorněl jsem, protože jsem věděl, že Weyr zemřel bezdětný, a bylo tedy otázkou, jak se daný diplom do držení jeho rodiny dostal. Společně jsme začali rozplétat příběh, který vedl až k jeho pradědečkovi JUDr. Petru Levíčkoví (*1905–†1987), jednomu z předválečných absolventů fakulty a tedy i žáků profesora Weyra. Jak je ještě dále podrobně rozebráno, manželka Františka Weyra uložila u Petra Levíčka rukopisnou pozůstalost po svém manželovi, jeho obraz, diplom a některé fotografie. K předání částí Weyrovy pozůstalosti do Archivu Masarykovy univerzity došlo ve dvou etapách. Rukopisy byly předány do archivu již v roce 1990. O rok později se obrátil na vdovu po Petru Levíčkoví tehdejší děkan právnické fakulty Jirí Kroupa s tím, že se fakulta v porevoluční době snaží navázat na „nejlepší tradice brněnské právnické školy“, a požádal ji o předání busty profesora Weyra.¹ Podle dochovaných archiválií mělo k předání dojít u příležitosti konference věnované životu a dílu Františka Weyra, která se konala na fakultě 24. října 1991.² Děkan Kroupa jménem fakulty poděkoval vdově po Petru Levíčkoví za její velkorysý dar a sdělil jí, že Weyrovu bustu fakulta hodlá umístit na důstojném místě a její instalaci provést slavnostním způsobem hned poté, co budou zajištěny příslušné stavební úpravy.³ K tomu však nikdy nedošlo. Mé pátrání po dalších osudech Weyrovy busty bylo neúspěšné a nepodařilo se mně zjistit, do čí rukou přešla. V evidenci majetku právnické fakulty není vedena. V listopadu 2021 došlo k darování Weyrova obrazu od akademického malíře Františka Hlavici právnické fakultě, který byl po jeho restaurování umístěn do pracovny děkana, a k předání diplomu a fotografií z pozůstalosti univerzitnímu archivu. Právě tyto okolnosti mně přivedly k myšlence zjistit, co se stalo s majetkem Františka Weyra po jeho smrti. Po prvotních rešerších v brněnských archivech jsem narazil na velmi zajímavé skutečnosti spojené s Weyrovou pozůstalostí a právními spory, které kolem ní panovaly. O Františku Weyrovi a jeho škole normativní teorie byly v minulosti napsány již desítky zdařilých i méně zdařilých pojednání,⁴ avšak osudy jeho manželky a jeho majetku zůstaly prozatím stranou vědeckého zájmu o jeho osobnost. Tato studie tak tuto mezeru zaplňuje.

¹ Archiv Masarykovy univerzity (dále jen A MU), fond A5 Právnická fakulta MU Brno II, k. 1, sign. J, N – Dopis děkana Jiřího Kroupy adresovaný Míle Levíčkové z 30. září 1991.

² A MU, fond A5 Právnická fakulta MU Brno II, k. 1, sign. J, N – Dopis děkana Jiřího Kroupy adresovaný Míle Levíčkové z 15. října 1991.

³ A MU, fond A5 Právnická fakulta MU Brno II, k. 1, sign. J, N – Dopis děkana Jiřího Kroupy adresovaný Míle Levíčkové z 30. října 1991.

⁴ Především je možné odkázat na tyto práce: VEČEŘA, M. *František Weyr*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 2001, 304 s. ISBN 80-210-2631-6; VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919–2019, 2. svazek, 1989–2019*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 410–413. ISBN 978-80-210-9241-9 či BOHÁČKOVÁ, R. *Život a dílo prof. JUDr. Františka Weyra*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 61 s. ISBN 80-210-0687-0.

Není však o pouhém převyprávění několika soudních sporů, nýbrž její dosah je daleko širší a podkřívá charaktery některých dalších představitelů brněnské právní vědy.

Aby čtenář pochopil podstatu daných sporů a toho, co se odehrávalo v jejich pozadí, je nutné v krátkosti představit manželku Františka Weyra Helenu, dále se věnovat samotnému domu, kolem něj se spory především točily, jakož i osvětlit dobové souvislosti a to, jakou roli hrály věci z Weyrovy pozůstalosti v jeho životě. K tomu bylo možné využít kromě dochovaných archiválií jednak Weyrovy třísvazkové paměti, jednak i na Masarykově univerzitě nedávno publikované paměti jeho přítele Karla Engliše, jakož i jeho žáků Vladimír Kubeše a Václava Chytila.

1 František Weyr v posledních letech před svou smrtí

Období nacistické okupace strávil František Weyr se svojí manželkou převážně v Praze. Poválečná léta však prožil zcela jinak a za diametrálně odlišných podmínek, než jak tomu bylo před druhou světovou válkou. Především se u Weyra projevil zdravotní potíže, kterými trpěl již v předešlých letech. Objevovaly se u něj záchvaty dušnosti a projevy agorafobie spojené s nevolností, tedy strachu z otevřených veřejných prostranství, kde není rychle dostupná pomoc. Z tohoto důvodu se Weyr také bez doprovodu další osoby nevzdaloval z domu.⁵ Přednášky musel na právnické fakultě vzhledem ke své srdeční chorobě omezit na minimum. Na fakultu nebyl schopen docházet pěšky a musel mít vždy proto zajištěn odvoz.

Kromě zkrácení pedagogických povinností byl Weyr nucen na rady lékařů výrazně omezit i společenský život spočívající v návštěvách divadel a svých přátel. Srovnáme-li dostupné Weyrovy fotografie z období před rokem 1939 a fotografie pocházejí z poválečného období, je na nich jasně viditelné, jak se špatný zdravotní stav a ochabnutí tělesných sil projevil na jeho vnější podobě.⁶ I když Weyr výrazně zestárnul a ztratil na tělesné hmotnosti, zůstala jeho mysl až do závěru svého života v naprosto výborném stavu.

Po vynucené přestávce způsobené nacistickou okupací opět započal s vědeckou prací, začal opět redigovat brněnský Časopis pro státní a právní vědu, pravidelně zasílal své publicistické články a úvodníky do Lidových novin či Lidové demokracie, připravoval k vydání své paměti, jejichž hotová sazba však byla po roce 1948 rozmetána, jako editor dokončil společně s Jiřím Hoetzlem avšak již bez Emila Háchy poslední pátý svazek monumentálního Slovníku veřejného práva⁷ a účastnil se také ve sboru expertů přípravy nové československé ústavy. V dubnu 1947 se konala slavnostní promoce Weyra a Engliše čestnými doktory Masarykovy univerzity.⁸

Způsob života, myšlení i politická orientace Františka Weyra nezapadaly do poválečného období třetí Československé republiky, která již vykazovala jasné znaky příklonu

⁵ VEČEŘA, op. cit., s. 73.

⁶ Některé z těchto fotografií byly publikovány v VEČEŘA, op. cit., s. 76, 77, 85 a 86.

⁷ HOETZEL, J., WEYR, F. (eds.). *Slovník veřejného práva československého. Svazek 5., U až Ž*. Brno: Rovnost, 1948, 1098 s.

⁸ Projevy ze slavnostní promoce byly otištěny v KOP, F. (ed.). *Karel Engliš a František Weyer čestnými doktory Masarykovy univerzity v Brně: slavnostní promoce konaná 21. dubna 1947 v auditoriu maximu právnické fakulty*. Praha: Nakladatelství Universum, 1947, 25 s.

k socialismu a celou řadu nedemokratických tendencí, a již vůbec ne do období, které přišlo po únoru 1948. Weyrův žák Zdeněk Neubauer charakterizoval v roce 1939 svého učitele následovně: „Weyr je typický aristokrat: původem, vychováním, smyšlením, vkusem, názorem na život i poměrem k lidem. Individualista a liberál, milovník studia a filozofování, ale i krásy a umění, znamenitý hudebník, ctitel antiky a renesance a současně labužník krásné literatury. [...] Jakkoliv tento životní styl tvoří dokonalou harmonii s jeho životním dílem, přece nemůžeme říci, že člověk Weyrova typu subjektivně zapadá do dnešní doby. [...] Nepřilnul k ničemu z toho, co nově přineslo XX. století: ani k jeho směrům politickým, sociálním a kulturním, ani k jeho grandiózním technickým vymoženostem, ani k jeho tělesné kultuře sportovní, ani k jiným výsadám tohoto století proti stoletím dřívějším. To určuje jeho zásadně kritický a nedůvěřivý postoj ke všemu modernímu a módnímu“.⁹

Weyra jako člověka, který se nehodil do nových politických a společenských poměrů, charakterizoval i další z jeho žáků, Václav Chytil: „Weyr nepocházel z lidu, nepatřil k lidu, netajil se tím, nechlubil se tím ani se za to nestyděl, s lidem jednat neuměl. Když přece někdy musil jednat s prostými lidmi, počínal si neobrabaně, nikdy však povýšeně, neboť se ve svém nitru povýšen necítil. Nebyl povýšený nad lid, byl jiný, takže ani žebrák se nemohl cítit uražen, dával-li mu vznešeným gestem skoro divadelním zbytečně bohatou almužnu“.¹⁰ Dělnický či rolnický původ však náležel k jedním z předpokladů pro možnost uplatnění se po roce 1948.

Weyr byl stejně jako jeho vzor Arthur Schopenhauer na rozdíl od Vladimíra Kubeše celoživotním pesimistou¹¹ a pocity pesimismu a beznaděje se po roce 1948 ještě prohloubily. Přispěl k tomu i Weyrův zákaz vstupu na fakultu a jeho zařazení mezi autory, jejichž spisy byly vyřazeny z veřejných knihoven.¹² Přesto Weyr po svém „vyakčnění“ nadále vědecky pracoval a výsledkem této práce bylo několik rukopisů, které jsou uloženy ve Weyrově osobním fondu v Archivu Masarykovy univerzity a dodnes čekají na své vydání.¹³

Oslavy Weyrových sedmdesátin v dubnu 1949 probíhaly v naprosté tichosti v úzkém kruhu jeho přátel. V období první Československé republiky si Weyrovi mohli dovolit žít na úrovni, neboť kromě platu univerzitního profesora byl Weyr členem správních rad několika akciových společností. Po vzniku republiky požadoval nový stát, aby měly průmyslové podniky sídlo a hospodářské vedení na území Československa a aby byl ve správních radách zastoupen rovněž „český živel“, který se v nich dosud vyskytoval pouze minimálně. Jednalo se např. o Sdružené továrny vlněného zboží se sídlem v Brně, Severní dráhu Ferdinandovu, Českomoravské závody na impregnování dřeva či továrny na ohýbání dřeva

⁹ NEUBAUER, Z. František Weyr. In: ENGLIŠ, K., CHYTIL, V., NEUBAUER, Z., SEDLÁČEK, J., VYBRAL, V. (eds). *Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Františka Weyra: 25. IV. 1939*. Praha: Orbis, 1939, s. 11–12.

¹⁰ CHYTIL, V., VOJÁČEK, L. (ed.). *Vzpomínám si 2, Z paměti Englišova žáka*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 138. ISBN 978-80-280-0142-1.

¹¹ KUBEŠ, V., TAUCHEN, J. (ed.). ... *a chtěl bych to všechno znovu: filozofické vypořádání s pesimistickým světovým názorem*. 2. doplněné a upravené vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 282. ISBN 978-80-280-0077-6.

¹² BULÍN, H. Profesori Engliš a Weyr – muži v poutech logiky. In: *Univerzitní noviny*. Brno: Nauma, 1996, roč. 3, č. 5, s. 7–8. ISSN 1211-6866.

¹³ Jedná se o následující rukopisy: *Dialektický materialismus* (1948), *Filosofie, politika a právo* (soubor dílčích studií z let 1948–1951), *Pactum de contrahendo. Svoboda a demokratism* [datum vzniku není známo] a *Teorie státu a práva* (1951).

Thonet-Mundus.¹⁴ Weyr po určitou dobu v těchto společnostech působil i jako předseda či místopředseda správní rady, což mu společně s příjmy z vypracovávání různých právních posudků a honorářů za literární činnost umožnilo např. provozovat automobil, cestovat a zaměstnávat služebnou či trávit pravidelně prázdniny na francouzské riviéře, kde si pronajímal jedno poschodí vily a kam za ním zajížděli jeho vídeňští i pařížští vědečtí a umělečtí přátelé.¹⁵ Jak uvedl ve svých pamětech Karel Engliš, „opatřil jsem Weyrovi členství ve správní radě Severní dráhy, aby mohl bezstarostně žít“.¹⁶

Po únoru 1948 se Weyrova finanční situace razantně změnila a v důsledku ztráty výše uvedených výdělků a nárůstu nákladů na léky se musel potýkat s novými obtížemi, na které nebyl z předcházejícího období zvyklý.

Poslední hodiny před Weyrovou smrtí dne 30. června 1951¹⁷ zaznamenal ve svých pamětech Karel Engliš: „Weyr skonal zaviděnímhodně. Po odpoledním spánku měl svou obvyklou besedu, pokuřoval cigaretu, a když besedníci ke šesté hodině odešli, řekl, že si chvilku před večerí zdřímne. Položil se na pohovku, a když ho přišli ke sedmé hodině vzbudit, byl mrtev. Srdce jeho mělo poslední dobou už jen 36 tepů. Zesnul na věky.“¹⁸ Engliš náležel i mezi řečníky na pohřbu, který se konal v brněnském krematoriu. Kromě něj se slova ujal člen spolku na ochranu zvířat, v němž se Weyr angažoval, a za tehdy již neexistující brněnskou právnickou fakultu promluvil Vladimír Vybral.¹⁹ Ten své krátké pojednání připojivši k třetímu dílu rukopisu Weyrových pamětí zakončil následující pravdivou větou: „... milosrdná smrt ukončila ve spánku životní pouť velkého českého právníka, ušetřujíc ho strastí a útrap, jež by ho byly nezbytně dále čekaly“.²⁰

2 Kdo byla Helena Weyrová?

Budeme-li pátrat po osudech majetku, který František Weyr zanechal, je nutné nejprve v krátkosti představit jeho manželku Helenu, která v jeho životě sehrála klíčovou roli. S oblibou se říká, že za každým úspěšným mužem stojí jeho žena či že v pozadí každého muže stojí nějaká žena, což jistě bezpochyby platilo i v případě Františka Weyra.

Těsně předtím, než Weyr přešel z Prahy na brněnskou českou techniku, tak se 6. května 1912 v kostele Nejsvětější Trojice na Novém městě pražském oženil. Jeho chotí se stala učitelka měšťanské školy Helena Markesová (*1885–†1964), která pocházela z jihočeského

¹⁴ VEČEŘA, op. cit., s. 59.

¹⁵ CHYTL, VOJÁČEK, op. cit., s. 139.

¹⁶ ENGLIŠ, K., HLAVÁČ, M., LHOTA, P., PLHOŇ, F., POKORNÝ, V., MIZEROVÁ, A., KUNERT, J. (eds.). *Paměti: kdo sloužíš vlasti, odměny nečekej*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 325. ISBN 978-80-280-0113-1. DOI: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M280-0114-2022>

¹⁷ Ve všech zdrojích v sekundární literatuře i na internetu je jako datum úmrtí Františka Weyra udáván 29. červen 1951. V pozůstalostním spise, který odkazuje na úmrtí list, je však uveden jako den úmrtí až den následující, tedy 30. červen 1951. Autor prověřil tuto informaci na matrice Úřadu městské části Brno-střed a podle zápisu v knize úmrtí František Weyr zemřel skutečně až 30. června 1951.

¹⁸ ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 328.

¹⁹ Ibid.

²⁰ WEYR, F., UHDEOVÁ, J. (eds.). *Paměti. 3, Za okupace a po ní (1939–1951)*. Brno: Atlantis, 2004, s. 213. ISBN 80-7108-195-7.

Písku z původem mlynářské rodiny. Její otec se však již mlynářskému řemeslu nevěnoval a celý život působil jako důstojník v rakousko-uherské armádě.²¹ Helena Markesová se s Františkem Weyrem seznámila v Praze na letenském tenisovém hřišti při tenise, který oba rádi hrávali. Podle tehdejší platné právní úpravy nemohla být po uzavření manželství Helena Weyrová nadále zaměstnána jako učitelka a byla nucena se tohoto místa vzdát a celý svůj další život strávila v domácnosti.

Manželství Weyrových však zůstalo bezdětné, což také zásadně po jejich smrti ovlivnilo osudy jejich majetku. Weyr k tomu ve svých pamětech uvádí: „*To, co v manželství hledá v první řadě každý normální muž (třebaže snad nevědomky), totiž rodinu, jsem v něm bobužel nenašel, a stalo se tudíž, že se ze tří mých velkých životních přání, to jest vysokoškolská profesura, vlastní děti a vlastnictví pobodlného venkovského sídla [...], vyplnilo jen první. A stalo se tím také, že jsem proti své vůli zůstal nadále svými zvyky do jisté míry starým mládcem, pokud alespoň jest správný můj názor, že bezdětný manžel má svou podstatou blíže ke starému mládcovi než k otci rodiny.*“²² Rovněž vyslovil pochybnost o existenci intenzivní touhy po vlastních dětech, kterou měli pocítovat muži vstupující do manželství, což si rozumovými důvody nedokázal nikdy vysvětlit. Pro Weyra bylo rovněž obtížně pochopitelné, pokud se muž neženil kvůli ženě, nýbrž kvůli vlastním dětem. Odmítal také názory, podle kterých je vlastní potomstvo jediným prostředkem, „*jímž bezvýznamný člověk může aspoň jakž takž prodloužit trvání své individuality přes svou smrt [...]. Neboť není [...] jiná nesmrtelnost než individuální, osobní.*“²³ Karel Engliš ve vzpomínkách na svého přítele, kterým se Weyr stal již od počátku jejich angažmá na české brněnské technice, uvedl, že „*hledal statnou ženu, jak pravil, protože chtěl mít děti, hned se oženil, ale osud mu děti nedopřál.*“²⁴

O tom, že přechod ze staromládeneckého způsobu života a vstup do manželství nebyl u Weyra úplně bez problémů, pojednává i následující historka tradovaná na Masarykově univerzitě a publikovaná v Lidových novinách pod názvem „Zapomětlivý manžel“ u příležitosti jeho šedesátých narozenin: „*Prof. Weyr si dlouho nemohl zvyknouti na důsledky stavu manželského. Zlé jazýčky o něm dokonce tvrdí, že vstupuje do vlaku při odjezdu na svatební cestu zapomněl na peroně svoji manželku. Ale je pravda, že v prvních dobách manželství často v restauraci zaplatil pouze za sebe a jen otálení vrchního mu připamatovalo, že by měl zaplatit i za dámu. Jednou dokonce v restauraci, vrací se z WC, šel kolem šatny, automaticky si vyždědl kabát a klobouk šel domů. Teprve doma zjistil, že v restauraci zapomněl svoji zákonitou choť.*“²⁵

²¹ VEČEŘA, op. cit., s. 27.

²² WEYR, F., UHDEOVÁ, J. (eds.). *Paměti. 1, Za Rakouska (1879–1918)*. Brno: Atlantis, 1999, s. 360–361. ISBN 80-7108-193-0.

²³ *Ibid.*, s. 362.

²⁴ ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 317.

²⁵ Několik historek. In: *Lidové noviny*. 1939, roč. 47, č. 208 (25. duben 1939), s. 3. Jedna ze zde publikovaných historek pojednává i o jeho manželce Heleně s názvem Paní Weyrová promíne: „*Paní Weyrová objednávala si menu z mnoha změnami, výjimkami a výhradami. Tak např. žádá místo polévky předkrm, místo moučnicku kompot atd. Weyr netrpělivě: „Nechtěla bys, Helo, aby ti místo černé kávy vyčistili boty?“*“

Dne 3. května 1939 vyšly z Lidových novinách další historiky a anekdoty o Františku Weyrovi („*Pan profesor Weyr v anekdotách*“), které poukazovaly na jeho profesorskou roztržitost, zapomnětlivost a britký vtíp. Weyr ve svých pamětech k tomu však uvedl, že publikované anekdoty byly částečně vymyšlené. K tomu WEYR, UHDEOVÁ, 2004, op. cit., s. 18.

Helena Weyrová brzy pochopila, co pro Weyra znamená vědecká práce a potřeby s ní spojené. Protože po svatbě již nikdy nevstoupila do žádného zaměstnání, jak bylo u manželů univerzitních profesorů tehdy obvyklé, a měla proto dostatečný časový prostor, pomáhala svému manželovi při jeho činnostech. Z dnešního pohledu při každodenním využívání výpočetní techniky se může zdát jako obtížně pochopitelné, že v tehdejší době psali autoři své texty fakticky výhradně rukou a pak své takto vytvořené rukopisy diktovali svým písáčkám, které je vytvářely na psacím stroji. Tento postup byl velmi časově i finančně náročný. Z důvodu neexistence rozmnožovací techniky se pak strojopisy mnohdy rozmnožovaly jejich opětovným přepisem na psacím stroji, aby se vytvořil potřebný počet kopií.

Helena Weyrová se záhy naučila sama psát na psacím stroji všemi deseti a svému manželovi pořizovala opisy jeho rukopisů vědeckých prací, posudků nebo dobrozdání či jí své myšlenky přímo diktoval. Jak již bylo zmíněno výše, Weyr by zřejmě naplňoval stereotypní znaky vědce a roztržitého univerzitního profesora, který přes svůj zájem o vědu zanedbával některé další lidské činnosti. Manželka mu proto uspořádala knihovnu a po administrativní stránce mu pomáhala s jeho vědeckou a úřední činností. I když se často jednalo o sekretářské práce, Weyr ji označoval jako „spolupracovnici“.²⁶ Také sdílela jeho požitky z cestování a doprovázela ho na četných domácích i zahraničních cestách, zejména na kongresy mezinárodních vědeckých institucí. Weyr k tomu ve svých pamětech uvádí: „*Na všech těchto cestách doprovázela mne jako pečlivý cestovní maršál, který měl hlavně na starosti cestovní zavazadla a péči o jejich obsah, jenž tvoří jeden z předpokladů komfortního cestování. Byla vůbec jakýmsi mým tajemníkem [...] i dovedným šoférem.*“²⁷ Weyr byl ze svého rodinného prostředí zvyklý na časté návštěvy hostů, které se svou manželkou ve své domácnosti pravidelně přijímali. Ta byla společenská a dokázala svého manžela náležitě reprezentovat, jak to potvrzuje sám Weyr: „*Poznal jsem, jakou cenu má žena, která svého muže dovede v podobném mezinárodním prostředí náležitě reprezentovat svým zjevem, povšechnou inteligencí, znalostí cizích řečí a společenským vystupováním. Uvědnomil jsem si to jmenovitě u nás doma, když jsem viděl, kolik našich politicky, vědecky nebo umělecky vynikajících mužů této výboby postrádalo.*“²⁸

Protože byl Weyr po válce již velmi nemocný, byl do jisté míry závislý na pomoci své manželky Heleny, jejíž obětavost vzpomínal ve svých pamětech i Vladimír Kubeš.²⁹

3 Weyrova vila

Weyrův život byl spojen se třemi městy: Vídní, Prahou a Brnem. Po sňatku bydleli Weyrovi ve čtyřpokojovém bytě na Novém městě pražském a po příchodu do Brna si našli pěkný byt se zahradou přímo pod Špilberkem v Pellicově ulici, kde strávili osm let a prožili zde i první světovou válku.³⁰ Weyr dosud bydlel v činžovních domech a není tak divu, že vnitřně

²⁶ WEYR, UHDEOVÁ, 1999, op. cit., s. 365.

²⁷ Ibid., s. 363.

²⁸ Ibid.

²⁹ KUBEŠ, TAUCHEN, op. cit., s. 94.

³⁰ Engliš ve svých pamětech mylně uvádí, že se tento byt nacházel v Černých polích, srov. ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 317.

tooužil po vlastním bydlení ve vilce se zahradou. Ačkoliv pocházel z majetné rodiny a nikdy v mládí netrpěl materiální nouzí, jeho výdělky jako profesora na české brněnské technice nedostačovaly na to, aby si v Brně pořídil vlastní bydlení. Ke změně došlo, když nový stát začal velkorýsým způsobem finančně podporovat novou výstavbu. Právní nástroj představoval zákon o stavebním ruchu (č. 100/1921 Sb. z. a. n.), na jehož základě Weyr obdržel finanční podporu, takže nemusel žádat o úvěr. Podle původní právní úpravy byla podpora koncipována jako nevratná, avšak po provedené změně byli stavebníci nuceni poskytnutou podporu státu vrátit.³¹

Krátce po vzniku republiky, když v důsledku spojení města Brna s okolními obcemi do tzv. Velkého Brna došlo ke změně mocenských poměrů na brněnské radnici, která tak přešla do českých rukou, zakoupil si Weyr společně se svým přítelem Englišem městské stavební pozemky nacházející se v dnešním katastrálním území Stránice ve svahu k Údolní ulici na okraji tehdejší německé úřednické čtvrti nazývané jako „Beamtenheim“, odkud byl hezký výhled na celkové panorama města se Špilberkem. Jednalo se o rezidenční vilovou čtvrť, která postupně vznikala od konce 19. století a pro kterou byla charakteristická secesní či historizující architektura. V ní si jednopatrové vily s předzahrádkami stavěli převážně zaměstnanci nejrůznějších brněnských úřadů. Na počest prvního československého prezidenta byla úřednická čtvrť v roce 1925 přejmenována na Masarykovu čtvrť, v období socialismu byla čtvrtí Jiráskovou.

Než byly započaty stavební práce, nechali Weyr s Englišem pozemek oplotit, umístili na něj lavičku a pěstovali na něm brambory.³² Stavba domu probíhala v roce 1922 a jednalo se o dvojdom, do kterého se Weyrovi a Englišovi nastěhovali o rok později. Engliš žil v brněnském domě až do roku 1934, kdy se po jmenování guvernérem národní banky přestěhoval do Prahy. Výstavbu prováděla stejná společnost v případě obou domů. Jak k tomu uvedl Engliš ve svých pamětech, „*Betonová společnost [...] postavila domek i Weyrovi, protože byl Weyr velmi nepraktický, arvi podle plánů, které jemu i mně dělal architekt Stockar*“.³³ Lze tedy předpokládat, že záležitosti spojené se stavbou zajišťoval zřejmě výhradně Engliš, který pocházejí z venkova a ze zcela jiného prostředí než Weyr měl k realizaci technických věcí očividně více dispozic. Údaj o stavebních nákladech se v případě Weyrova domu nedochoval, avšak Engliš na stavbu a pořízení pozemku vynaložil částku 360 000 korun.³⁴ Protože stavební provedení domů bylo velmi obdobné, lze předpokládat, že náklady na Weyrův dům dosáhly podobné výše.³⁵

Weyrův a Englišův dvojdom se nacházel na rohu dnešní Heinrichovy (dřívější Šeříkové) a Helceletovy ulice. Ačkoliv se jednalo o dvojdom, adresa každého z domů byla uváděna na jiné ulici: v případě Weyra zněla adresa Helceletova č. p. 5 (dnes se jedná o dům Heinrichova

³¹ WEYR, F., UHDEOVÁ, J. (eds.). *Paměti. 2, Za Republiky (1918–1938)*. Brno: Atlantis, 2001, s. 462–463. ISBN 80-7108-194-9.

³² ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 324.

³³ Ibid.

³⁴ HLAVÁČ, M. *Karel Engliš: ekonom, který pomohl vybudovat Československo*. Praha: Euromedia Group, 2021, s. 314. ISBN 978-80-242-8008-0.

³⁵ V žádosti soudnímu znalci o vypracování odhadu na dům z roku 1963 Helena Weyrová uvedla, že „*dům byl postaven nákladem asi 480.000 Kčs*“, což je zřejmě vyšší než skutečně vynaložená cena. K tomu A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Žádost o vypracování odhadu z 23. května 1963.

č. p. 20), případě Engliše pak Šeříková č. p. 18 (dnes Heinrichova).³⁶ Jednopatrový dům ani předzahrádka ohraničená drátěným oplocením a betonovou podezdívkou nevykazovaly velkou rozlohu, dohromady pouze 503 m². Celý dům byl podsklepený, v přízemí se nacházela kuchyně, dva pokoje, koupelna, WC, spíž a veranda se vchodem na zahradu. Z před síně vedlo schodiště do prvního poschodí, kde se kromě kuchyně a dvou pokojů nacházela před síň, koupelna, komora, šatna a balkon.³⁷ Weyrovi v přízemí přijímali své hosty a pořádaly se zde pravidelné kvartetní večírky, po nichž vždy následovala večeře.

Poloha domu byla výhodná, neboť od středu města byl vzdálen pouhých 15 minut chůze a 5 minut od stanice tramvaje. V roce 1928 nechali Weyrovi přistavět na zahradě ještě garáž. V nedalekém okolí Weyrova a Englišova domu si vybudovala své vily řada dalších profesorů Masarykovy univerzity či brněnské techniky. Z právnické fakulty bydlel nedaleko profesor Jan Loevenstein. S Weyrovými žil v jejich domě několik let až do svého sňatku v roce 1929 kolega z právnické fakulty, právní historik František Čáda, kterému Weyr pronajímal jeden pokoj.³⁸

Od června 1939 Weyrovi v Brně nepobývali, neboť se obávali zatčení gestapem, které Weyra podezřívalo z protistátní činnosti a několikrát vyšetřovalo. Do jejich vily se nastěhoval důstojník Wehrmachtu Fritz Evers, který Weyra v Praze v průběhu války několikrát navštívil, aby vyřešil záležitosti ohledně domu. Žádné velké škody na zařízení domu v Šeříkové ulici (jež v období okupace nesla název „Grillparzerova“) nezpůsobil, a tak se do něj Weyrovi mohli v říjnu 1945 po šestileté nepřítomnosti opět vrátit a ihned nastěhovat.³⁹

Když po skončení druhé světové války byl Weyr již vážně nemocen a nebyl již schopen denně docházet na fakultu a plnit své fakultní povinnosti v plném rozsahu, povolilo mu Ministerstvo školství částečný úvazek. Výuka se neuskutečňovala jen na fakultě, nýbrž pravidelné dvouhodinové semináře pořádal u podlouhlého stolu v jídelně svého domu, kam se vešlo obvykle 12–16 posluchačů z řad nejen zapsaných studentů, nýbrž i absolventů.⁴⁰

4 Weyrova poslední vůle

Jak již bylo uvedeno výše, František Weyr zemřel 30. června 1951 ve svém domě. Již 20. července bylo u Okresního soudu civilního v Brně zahájeno předběžné šetření k projednání dědictví, v jehož rámci manželka zůstavitele Helena Weyrová předložila úmrtní list a Weyrovu vlastnoručně pořízenou závěť na jednom linkovaném archu s názvem „Má poslední vůle“ a označila majetek, který náležel jejímu manželovi.⁴¹ Jak bylo tehdy běžné, peněžní vklady, další majetkové hodnoty rodiny, jakož i fakticky veškerý movitý i nemovitý majetek, který Weyrovi užívali, se nacházel ve vlastnictví Františka Weyra.

³⁶ HLAVÁČ, op. cit., s. 314.

³⁷ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Odhadní nález a posudek domu z 10. června 1963.

³⁸ WEYR, UHDEOVÁ, 2001, op. cit., s. 463–464.

³⁹ WEYR, UHDEOVÁ, 2004, op. cit., s. 21–22, 75.

⁴⁰ Ibid., s. 79.

⁴¹ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA), fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Záznam o výsledku předběžného šetření z 20. července 1951.

František Weyr pořídil za svůj život několik závětí; co bylo jejich obsahem a komu podle nich Weyr odkázal svůj majetek, již dnes nelze zjistit. Není zřejmě náhoda, že své poslední platné poslední pořízení učinil 12. března 1948, tedy pouhých pár dnů po „vítězném únoru“ a změně politických a společenských poměrů v Československu, jakož i po jeho „vyakčnění“ z brněnské právnické fakulty. Bez zajímavosti rozhodně není, že v průběhu dalších let až do své smrti činil Weyr ve své závěti drobné změny, kdy zřejmě pod vlivem dalšího vývoje vyškrtl některé dědice, kterým původně odkázal některé své věci. Poslední změnu v poslední vůli učinil Weyr 7. června 1951, tedy pouhé tři týdny před svou smrtí.⁴²

Jelikož byli Weyrovi bezdětní, rozhodl se Weyr ve své poslední vůli ustanovit za své dědice manželku Helenu a sourozence Ing. Jindřicha Weyra a Marii Sobičkovou, roz. Weyrovou. Vilu na ulici Helceletova včetně vnitřního zařízení (s několika výjimkami) odkázal své manželce. Ostatní majetek, mezi který náležely především peníze v hotovosti a cenné papíry, pak přešly na dědice rovným dílem, tedy na třetiny.

Zároveň však ve své závěti stanovil několik odkazů (legátů) a svou manželku jako vykonavatelku své poslední vůle pověřil, aby je vypořádala. U některých z nich je nyní vhodné se krátce zastavit, a pokud to bude možné, vysvětlit pozadí, proč se Weyr rozhodl daný odkaz zřídit či jaké byly další osudy dané věci.

Podle původní znění závěti odkázal Weyr formou odkazu 20 000 Kčs brněnskému a pražskému spolku na ochranu zvířat, jejichž byl členem; v brněnském českém spolku na ochranu zvířat se ve dvacátých a třicátých letech i aktivně angažoval. O Weyrovi je méně známo, že byl velkým milovníkem a ochráncem zvířat, což bylo jistě důvodem, proč v původním znění své závěti také pomatoval na podporu opuštěných zvířat. Jak Weyr ve svých pamětech uvádí, „*mnobem bližší [...] byla mému srdci a mé povaze působnost brněnských organizací pro ochranu zvířat. Zde setkával jsem se s lidmi, jejichž činnost zasvěcena byla zcela a bez výhrady, nezjištěně a bez jakékoliv touhy po osobním uplatnění ve veřejnosti, pouze a jediné péči o trpící němou tvář a soucitu s ní, prostým všeobecným egoismem. Kdykoliv jsem zavítal mezi vedoucí členy brněnského ochrannářského spolku, měl jsem hřejivý pocit, že nalézám se v kerubův lidí úzce se mnou spřízněných, ne-li kreví, tedy aspoň duševním záložením.*“⁴³ V brněnském spolku na ochranu zvířat přijal funkci protektora a zúčastňoval se schůzí jeho výboru. Náležel také mezi spoluzakladatele celostátního Svazu spolků pro ochranu zvířat, jehož předsednictví převzal. Kromě toho se účastnil na vzniku prvorepublikové právní úpravy na ochranu zvířat. Ve prospěch zvířat vystupoval i jako zastupitel města Brna.⁴⁴

Weyrovi projevovali lásku ke všem zvířatům a obzvláště ke psům, kteří s nimi sdíleli domácnost až na několik výjimek ve všech fázích jejich společného života.⁴⁵ Prvního psa získal Weyr od dětí svého přítele Karla Engliše, které mu ho prodaly.⁴⁶ Na posledních dvou dochovaných Weyrových veřejně známých fotografiích je na nich Weyr vyfotografován s malým

⁴² MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Protokol o zjištění stavu a obsahu závěti a opis závěti Františka Weyra z 20. července 1951.

⁴³ WEYR, UHDEOVÁ, 2001, op. cit., s. 276–277.

⁴⁴ Ibid., s. 277–278.

⁴⁵ WEYR, UHDEOVÁ, 1999, op. cit., s. 365.

⁴⁶ ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 317.

psíkem plemene japonského china Filípkem.⁴⁷ Jako na ochránce zvířat vzpomínal na Weyra ve svých pamětech i Václav Chytil, kdy Weyr „jednou prý dokonce zvedl vycházkovou hůl nad hlavu brože jí vozčkovi, bijícímu bičem koně, tábnoucího námáhavě těžký vůz po kluzké, námrazem pokryté, prudce stoupající vozovce“.⁴⁸ Při pročítání Lidových novin lze v rubrice „dobročinnost“ nejednou narazit na poměrně vysokou částku, kterou Weyrovi pravidelně poukazovali brněnskému spolku na ochranu zvířat.⁴⁹

Protože se po únoru 1948 poměry ve spolcích změnily a později byly likvidovány či začleňovány do masových organizací organizovaných v Národní frontě, představovalo to jistě důvod, proč v dubnu 1951 příslušný odkaz ze své poslední vůle vyškrtl.⁵⁰

Podle Weyrovy závěti měla jeho manželka Helena podle svého vlastního uvážení z jeho knihovny a literární pozůstalosti předat některé části „milému příteli“ Karlu Englišovi a Františku Čádovi, jakož i bývalým žákům Zdeňku Neubauerovi, Adolfu Procházkovi, Vladimíru Vybralovi, Václavu Chytilovi, Hynku Bulínovi, Jaroslavu Pošvářovi a advokátům Karlu Křepelkovi a Mojmíru Kuzákovi.

Jedna z knih pocházející z Weyrovy knihovny se po jeho smrti dostala do držení Vladimíra Kubeše, který se o jejích dalších zajímavých osudech a okolnostech jejího vzniku zmiňuje ve svých pamětech.⁵¹ Když v dubnu 1939 dovršil František Weyr své významné životní jubileum šedesáti let, připravili mu jeho přátelé a žáci sborník prací, který redakčně uspořádali Karel Engliš, Václav Chytil, Zdeněk Neubauer, Jaromír Sedláček a Vladimír Vybral. Jelikož zájem o příspěvní do „Weyrovy pocty“ byl ze strany jeho přátel a kolegů z Československa i ze zahraničí obrovský, rozhodli se editoři, že vytvoří pocty dvě. V první měly být uveřejněny česky psané studie, zatímco v té druhé příspěvky v němčině a francouzštině. První poctu s předmluvou Karla Engliše čítající příspěvky 31 autorů se v dubnu 1939 skutečně podařilo vydat v nákladu tisíce kusů v pražském vydavatelství Orbis.⁵² Jelikož došlo nacistickou okupací českých zemí v březnu 1939 k zásadní změně státoprávních poměrů, připravovaná druhá pocta s deseti příspěvky především od spolupracovníků Weyrem založeného a v Brně u německého Rohrerova vydavatelství vydávaného časopisu *Internationale Zeitschrift für Theorie des Rechts / Revue internationale de la théorie du droit* již vyjít nesměla, neboť texty od autorů, jako byli Hans Kelsen, Gustav Radbruch či Simon Rundstein, nacisté považovali za nežádoucí.⁵³ Jelikož však sazba druhé pocty již byla hotova, nechalo ji vydavatelství Orbis vytisknout pouze v jednom soukromém neprodejném výtisku, který pak jeho editor Václav

⁴⁷ Fotografie pocházející z let 1949 a 1951 jsou uloženy v Archivu Masarykovy univerzity, v horší kvalitě pak byly přetištěny v VEČEŘA, op. cit., s. 85 a 86; Karel Engliš ve svých pamětech chybně uvádí, že Weyrův poslední pes byl čínský pudlíček, k tomu viz ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 317.

⁴⁸ CHYTIL, VOJÁČEK, op. cit., s. 139.

⁴⁹ Např. *Lidové noviny*. 1933, roč. 41, č. 121 (7. březen 1933), s. 4.

⁵⁰ Je možné předpokládat, že Weyr byl krátce před svou smrtí obeznámen s přípravami na vydání zákona č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, který však byl schválen až 12. července 1951.

⁵¹ KUBEŠ, TAUCHEN, op. cit., s. 215–218.

⁵² ENGLIŠ, K., CHYTIL, V., NEUBAUER, Z., SEDLÁČEK, J., VYBRAL, V. (eds.). *Sborník prací k poctě šedesátých narozenin Františka Weyra: 25. IV. 1939*. Praha: Orbis, 1939, 300 s.

⁵³ Přehled jednotlivých příspěvků uvádí WEYR, UHDEOVÁ, 2004, op. cit., s. 18–19.

Chytil Weyrovi předal společně s Hansem Kelsenem na soukromé večeři, jež se uskutečnila v den Weyrových narozenin.⁵⁴ Právě Kelsen byl autorem velmi vřelé předmluvy začínající slovy „*Milý a ctěný příteli*“.⁵⁵ Oslava Weyrových narozenin byla posledním okamžikem, kdy se oba tito celoživotní přátelé a souputníci naposledy setkali.

Když byl v první polovině sedmdesátých let zřízen ve Vídni Hans Kelsen-Institut, byl Vladimír Kubeš jmenován jeho mezinárodním korespondentem, což mu stejně jako jeho pětileté pedagogické působení na vídeňské univerzitě umožnilo vědeckou spolupráci s touto vědeckou institucí a jejími členy. Kubeš věnoval jediný výtisk pocty z Weyrovy pozůstalosti obsahující deset dosud nepublikovaných textů veličin předválečné vědy archivu Hans Kelsen-Institutu, kde se nachází dodnes.

Z pozůstalosti Františka Weyra obdržel Vladimír Kubeš velmi zdařilý portrét Hanse Kelsena, který visel ve Weyrově pracovně a který Weyrovi svého času Kelsen věnoval. V roce 1974 ho Kubeš při svém přednáškovém pobytu v Rakousku daroval nově vzniklému Hans Kelsen-Institutu,⁵⁶ jehož tehdejšímu vedoucímu prof. Robertu Walterovi byl velmi vděčný za jeho podporu.

Další odkazy, které Weyr ve své závěti zřídil, byly ve prospěch jeho některých dalších přátel. Jednalo se např. o hudební nástroje, sošku Beethovena, která stála na jeho psacím stole, či o olejomalbu Prahy, která visela v jídelně. Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity odkázal obraz svého otce, matematika Emila Weyra.

Právnické fakultě Masarykovy univerzity věnoval ve své závěti svůj olejový obraz, který namaloval jeho přítel akademický malíř František Hlavica (*1885–†1952). Ten se po skončení první světové války usídlil v Brně, kde náležel ve dvacátých a třicátých letech k vedoucím osobnostem brněnského kulturního života. V roce 1929 byl jmenován profesorem krajinářského a figurálního kreslení na české technice a v roce 1938 se na ní stal děkanem. František Hlavica náležel mezi velmi plodné autory a portrétoval řadu významných osobností. Hlavica byl autorem několika podobizen prezidenta T. G. Masaryka a většiny portrétů z galerie rektorů Masarykovy univerzity z let 1919–1931. Karel Engliš označil Hlavicu jako „univerzitního malíře“.⁵⁷ S Weyrem se Hlavica brzy spřátelil a náležel mezi pravidelné posluchače jeho domácích kvartetních večírků, které pro své přátele ve své vile pořádal.⁵⁸ Jelikož však byla brněnská právnická fakulta v červnu 1950 zrušena, sepsal Weyr později dodatek k závěti, ve kterém vyslovil přání, aby byl po jeho smrti, resp. po smrti jeho manželky, tento obraz věnován některé veřejně přístupné obrazárně v Brně nebo v Praze.⁵⁹

Ve své poslední vůli Weyr požádal svou ženu, aby památkami z jeho pozůstalosti podělila i některé jeho další přátele a příbuzné, „*kteří projevovali lásku a příchýlnost ke mně jakož i zájem*

⁵⁴ CHYTIL, VOJÁČEK, op. cit., s. 140.

⁵⁵ KUBEŠ, TAUCHEN, op. cit., s. 216; ve svých pamětech přetiskuje Kubeš i překlad znění celé Kelsenovy předmluvy.

⁵⁶ Ibid., s. 222.

⁵⁷ ENGLIŠ, HLAVÁČ, LHOTA, PLHOŇ, POKORNÝ, MIZEROVÁ, KUNERT, op. cit., s. 209.

⁵⁸ WEYR, UHDEOVÁ, 2001, op. cit., s. 276–277 a 458.

⁵⁹ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Opis dodatku k závěti z 19. září 1951.

*o mne návštěvami, dopisy atd.*⁶⁰ Zároveň jí uložil, aby rodinné obrazy, fotografie a jiné památky osobní povahy nepřecházely do jiných rukou a aby je nejpozději do své smrti zničila.⁶¹ Své dvoje stříbrné kapesní hodinky odkázal Weyr svým sourozencům, avšak nepřál si, aby je kromě nich užíval někdo jiný. Weyr vyslovil přání, aby byly jeho ostatky uloženy v rodinné hrobce v Praze na Olšanech a vyzval své sourozence, aby z části zděděných finančních prostředků zajistili její udržování v důstojném stavu po určitou dobu po jejich smrti. V závěru své poslední vůle vyslovil očekávání, že její provedení nepovede k žádným sporům. Ke sporům mezi jeho manželkou a sourozenci nikdy nedošlo, avšak spory o Weyrův dům přišly o několik let později.

5 Pozůstalostní řízení po Františku Weyrovi

Pozůstalostní řízení po Františku Weyrovi probíhalo před brněnským notářem JUDr. Františkem Skřivánkem poměrně rychle, prodlužovala ho jen nepřítomnost Heleny Weyrové v Brně, která až do konce srpna 1951 pobývala v lázních, a nemohla tak vyhotovit seznam movitých věcí náležejících do předmětné pozůstalosti. Když byla 1. října 1951 k tomu opětovně vyzvána, požádala o dodatečnou čtrnáctidenní lhůtu. V řízení o Weyrově majetku se také poprvé objevuje jeho žák prof. Vladimír Vybral,⁶² který nabídl Weyrovým sourozencům bydlicím v Praze, že je bude v pozůstalostním řízení zastupovat, aby nemuseli do Brna cestovat.⁶³ Právě Vybral sehrál v budoucích sporech o jeho dům zásadní roli.

V rámci pozůstalostního řízení bylo nutné rovněž zjistit, jakými finančními hodnotami Weyr disponoval. V této souvislosti je nutné si uvědomit, že v době po měnové reformě provedené v listopadu 1945 se rozlišovalo v případě peněžních vkladů, zda jsou vedeny v nové měně, či se jedná o tzv. vklady vázané. V rámci měnové reformy bylo možné vyměnit částku 500 korun za nové bankovky, z ostatních vkladů se staly vázané vklady, které zůstaly zablokovány a v roce 1953 při další měnové reformě byly bez náhrady zrušeny. František Weyr pobíral před válkou jako profesor a člen správních rad slušné příjmy, které si ukládal na účty u několika brněnských bank. Celková částka přesahovala 370 000 korun, avšak vzhledem k tomu, že se jednalo o vázanou měnu, nemohl s nimi disponovat. Stejný osud potkal i akcie a dluhopisy (požitkové a rentové listy) znárodněných podniků, které Weyr vlastnil, neboť v době projednání dědictví neměly žádnou reálnou hodnotu až do doby, než měla

⁶⁰ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Opis závěti Františka Weyra z 20. července 1951.

⁶¹ Důsledkem tohoto kroku je fakt, že nelze na základě ničeho jiného než jeho dochovaných pamětí rekonstruovat Weyrův osobní život, neboť žádné dokumenty či fotografie osobního charakteru se v archivech či v držení příbuzných nedochovaly. Zcela opačný přístup ke své minulosti zvolil Karel Engliš, který zanechal rozsáhlou fotodokumentaci, která je v současnosti v držení rodiny.

⁶² Po zrušení brněnské právnické fakulty přešel Vladimír Vybral v padesátých letech jako vědecký pracovník na Slovanský ústav ČSAV, na konci šedesátých let se stal za Československou stranu lidovou poslancem nově ustavené České národní rady a Sněmovny národů Federálního shromáždění. Kompletní životopis viz např. VOJÁČEK, SCHELLE, TAUCHEN, op. cit., s. 407–409.

⁶³ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Úřední záznam z 8. listopadu 1951.

být stanovena náhrada za znárodněný majetek, k čemuž ale nikdy nedošlo.⁶⁴ Je tedy možné říci, že Weyrovi o své úspory uložené na bankovních účtech i v akciích fakticky přišli v roce 1945.

Pozůstalost byla po odečtení dluhů oceněna na 642 000 korun. Dědici mezi sebou uzavřeli dědickou dohodu, na jejímž základě si mezi sebe rozdělili peněžní prostředky v nové a vázané měně, jakož i cenné papíry. Helena Weyrová zároveň prohlásila, že do konce listopadu 1951 vypořádala veškeré odkazy, které vyplývaly ze závěti jejího muže.⁶⁵ Těsně před koncem roku 1951 vydal Okresní soud civilní v Brně usnesení, ve kterém na základě Weyrovy závěti a s poukazem na uzavřenou dědickou dohodu rozdělil pozůstalost mezi dědice. Kromě výše uvedených peněžitých hodnot získala Helena Weyrová vilu se zahradou a veškerým vybavením, zůstavitelovy svršky, portrét a vědeckou knihovnu.⁶⁶ Jelikož Weyrovi sourozenci obdrželi jen vklady ve vázané měně a cenné papíry, tak jak další vývoj ukázal, pozbyly tyto jakoukoliv hodnotu. O majetku, který představoval předmět odkazů, ani o odkazech samotných se usnesení pozůstalostního soudu nikterak nezmiňovalo.

6 Spor o Weyrovu vilu jako skrytý střet jeho žáků profesorů Vybrala a Kubeše

Vedle dalších kolegů a žáků Františka Weyra nabídl Vladimír Vybrál jeho manželce, že „z úcty a vděčnosti vůči svému zesnulému učiteli“ vyřídí některé záležitosti spojené nejprve s pozůstalostním řízením, později i s úpravou nájemních vztahů ve vile, správou právních záležitostí a s prostudováním Weyrovy literární pozůstalosti a přípravy k jejímu eventuálnímu vydání. Vzhledem k pokročilému věku nebyla Helena Weyrová schopna si tyto záležitosti vyřizovat sama, proto nabídku Vladimíra Vybrala s díky přijala. Vzhledem ke své finanční situaci, kdy byla odkázána fakticky pouze na pobírání nevelké penze, nemohla Vybralovi za jeho právní služby vyplácet žádnou odměnu a k jejímu sjednání mezi nimi ani výslovně nedošlo. Jeho ochotu si vykládala tak, že se chtěl tímto způsobem jejímu zemřelému manželovi odvděčit.⁶⁷ Za jeho služby mu poskytovala dary z Weyrovy pozůstalosti, např. zlaté knoflíky, zlatý frakový řetízek k hodinkám, zlatý prsten s briliantem (pro jeho dceru) a některé oblečení,⁶⁸ nebo mu vyklepávala na psacím stroji písemnosti v jeho soukromých záležitostech, různá dobrozdání v němčině a francouzštině či prováděla pro Slovanský ústav, kde byl Vybrál zaměstnán, výpisky z historických Krameriových novin.⁶⁹

⁶⁴ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Protokol o projednání dědictví a soupis dědictví z 28. listopadu 1951.

⁶⁵ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Dědická dohoda [nedatováno, zřejmě začátek prosince 1951].

⁶⁶ MZA, fond C 152 Okresní soud civilní Brno, sign. 17 D 444/51 – Usnesení Okresního soudu civilního z 29. prosince 1951.

⁶⁷ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Odpověď Heleny Weyrové na žalobu primáře Dr. Novotného, s. 1 [nedatováno].

⁶⁸ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové z 8. března 1960, s. 2.

⁶⁹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybralem u Lidového soudu Brno-město, s. 5 [nedatováno].

František Weyr považoval Vladimíra Vybrala za blízkou osobu a ve svých pamětech mu přiznával celou řadu zásluh. Především se Vybral jako proděkan fakulty zasloužil o to, aby Weyr po svém nuceném odchodu z fakulty po únoru 1948 nezůstal úplně bez prostředků, neboť v červenci 1948 mu byl pozastaven výkonnostní přídavek, jež mu Vybral na ministerstvu vymohl. Weyr měl jistě k Vybralovi blízko, když o něm napsal: „... *můj milý žák a nynější kolega Vybral, člověk zlatého srdce (jak jej jednou příležitostně správně nazval přítel Engliš) a plný neutuchající ochoty (jak ji na příklad osvědčoval v době mého zatčení Gestapem vůči mé zdrcené ženě)*“.⁷⁰

Aby neupadlo v zapomnění jméno jejího manžela a toho, co dobrého pro Brno vykonal, jakož i k uctění jeho památky, rozhodla se Helena Weyrová v první polovině padesátých let, že zřídí nadaci pro studující právnické fakulty a té po své smrti věnuje svou vilu. Byla vyhotovena i příslušná listina podepsaná profesory Miroslavem Boháčkem, Vladimírem Vybralem a Františkem Čádou, u kterého byla také v úschově.⁷¹ Lze předpokládat, že pořízení této listiny mělo sloužit k možné ochraně před znárodněním vily či před možným vystěhováním.

Jelikož po Weyrově smrti zůstala podstatná část vily prázdná, bylo její spodní patro přiděleno Ústředním národním výborem města Brna nájemníkům a Helena Weyrová obývala horní patro, kde si z pokoje pro služebnou nechala zřídit kuchyni.

V průběhu doby měl Vladimír Vybral přemlouvat Helenu Weyrovou, aby na základě stavebních úprav nechala ze své vily udělat „rodinou vilu“, tedy dům, jehož obě patra by byla plnohodnotnými bytovými jednotkami. Jako důvod uváděl možnou ochranu před vystěhováním. K provedení stavebních úprav nedisponovala Weyrová potřebnými finančními prostředky a Vybral se nabídl, že do adaptace domu vloží své peníze. Weyrová souhlasila s tím, že daná částka bude hypotekárně na dané nemovitosti zaknihována.⁷²

Když se v roce 1957 přidělený nájemník obývající spodní patro odstěhoval, dojednal Vladimír Vybral nové nájemníky do přízemí domu, kterými se stali manželé Antonín a Alice Novotní. V této době začaly v domě adaptační práce za účelem vytvoření dvou samostatných komfortních bytových jednotek, a jak Helena Weyrová uvedla, Vladimír Vybral ji z tohoto důvodu měl zařídít třítydenní pobyt v nemocnici.⁷³ Zároveň mezi manželi Novotnými a Helenou Weyrovou byla učiněna a národním výborem schválena dohoda o směně bytu, podle které se manželé Novotní nastěhovali do prvního poschodí a Helena Weyrová do přízemí.⁷⁴ Když se však Weyrová v nemocnici dozvěděla, jak necitelně je adaptace prováděna, opustila předčasně léčení. Mimo jiné došlo k vyprázdnění čtyř Weyrových knihoven a bez jakékoliv katalogizace naházení knih do beden a kufrů a jejich přemístění na půdu. V tomto

⁷⁰ WEYR, UHDEOVÁ, 2004, op. cit., s. 131.

⁷¹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybralem u Lidového soudu Brno-město, s. 4 [nedatováno].

⁷² A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Odpověď Heleny Weyrové na žalobu primáře Dr. Novotného, s. 2 [nedatováno].

⁷³ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybralem u Lidového soudu Brno-město, příloha A, dodatek ke s. 5 [nedatováno].

⁷⁴ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Rozsudek Lidového soudu civilního v Brně z 30. září 1960 sp. zn. 4 C 4 C 23/60, s. 1.

okamžiku byla zřejmě odcizena celá řada vzácných exemplářů z Weyrovoy vědecké knihovny, o kterou měla předtím zájem Akademie věd, a zůstalo z ní pouhé torzo.⁷⁵

Když se stavební adaptace domu chýlila v lednu 1958 ke svému dokončení, přišel Vybrál za Helenou Weyrovou za účelem diktování do psacího stroje, jak to bylo mezi nimi obvyklé. Tentokrát se jednalo o kupní smlouvu, ve které bylo mj. uvedeno, že od ní již koupil a zaplatil ideální polovinu její vily. Když se nad tím Weyrová udiveně pozastavila, měl jí Vybrál odvětit, že jí to bude splácet, ale že se k pravidelným splátkám nemůže zavázat. Ve skutečnosti by to znamenalo, že kdyby Vybrál pravidelně nesplácel, neexistovala by právní možnost, jak se splátek domáhat. Weyrová předmětnou kupní smlouvu vyklepala, ale odmítla ji podepsat.⁷⁶ Následně Vybrál předložil na papírku vyúčtování adaptačních nákladů, na kterém mj. stálo „převzetí dluhu primáře Novotného“. Jak se Weyrová následně dozvěděla, Vybrál nedisponoval příslušnými finančními prostředky k provedení stavebních úprav, a tak si je jejím jménem, avšak bez jejího vědomí a souhlasu vypůjčil u nájemníka primáře MUDr. Novotného.

Poté co Helena Weyrová odmítla Vybrálovi nadiktovanou kupní smlouvu podepsat, podstatně se zhoršil jejich vzájemný vztah a Vybrál ji přestal navštěvovat. V dubnu 1958 ji nechal přes advokátní poradnu ve Vyškově zaslat podání, ke kterému připojil „Vyúčtování pracovních odměn za práce a služby pí. Weyrové v letech 1951–1957“ a návrh na uznání dluhu, kterým měl být stanoven rozsah jeho nároků a pohledávek a zároveň mělo být provedeno jejich zajištění. Vybrál k tomu uvedl: „*Všechny závazky jsem plnil v uvedených letech k Vaší spokojenosti a jejich výkon jste uznávala nejen vůči mně, nýbrž i vůči svým příbuzným a známým. Vzhledem ke rozsahu poskytovaných prací a služeb a převzatých závazků prohlásila jste mnohokrát před svědky, že úplatou za tyto služby bude participace Dra. Vybrála na Vašem majetku zajištěná závěti za mé účasti.*“⁷⁷ Ve vyúčtování se nacházela odměna za Vybrálovu účast na pozůstalostním řízení po Františku Weyrovi, za jednání s úřady a nájemníky, správu domu a za úpravu Weyrových pamětí (seskupení kapitol, porřízení obsahu, osobního rejstříku a verifikaci osob), jakož i na uspořádání Weyrovoy rukopisné pozůstalosti a celkem činila 19 870 Kčs, což byla v dané době velká částka.

Helena Weyrová byla pod velkým tlakem a bylo jí vyhrožováno, že pokud bude žádat za prodej své vily cenu vyšší než úřední, bude proti ní zakročeno.⁷⁸ Aby mohla Weyrová uhradit provedené adaptační stavební práce na svém domě, rozhodla se, že část vily prodá. Podařilo se jí najít kupce, avšak když v této době na ni Vybrál podal trestní oznámení pro spekulaci k Obvodnímu národnímu výboru 2 v Brně za to, že vila je podávána za příliš vysokou cenu, zájemce o koupi odstoupil, a došlo tak ke zmaření celého obchodu.⁷⁹

⁷⁵ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybrálem u Lidového soudu Brno-město, příloha A, dodatek ke s. 5 [nedatováno].

⁷⁶ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Odpověď Heleny Weyrové na žalobu primáře Dr. Novotného, s. 2 [nedatováno].

⁷⁷ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyúčtování pracovních odměn za práce a služby pí. Weyrové v letech 1951–1957 z 27. dubna 1958, s. 1.

⁷⁸ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Odpověď Heleny Weyrové na žalobu primáře Dr. Novotného, s. 5 [nedatováno].

⁷⁹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybrálem u Lidového soudu Brno-město, s. 1 [nedatováno].

Manželé Novotní, kteří financovali stavební úpravy, Helenu Weyrovou v roce 1960 zažalovali před Lidovým soudem civilním Brno-město a zároveň žalobu podal i Vladimír Vybral.⁸⁰ V tomto okamžiku do sporu vstoupil Vladimír Kubeš, který jako Weyrův žák měl k němu vždy velmi blízko a cítil se povinován Heleně Weyrově pomoci. Zároveň je v této souvislosti nutné uvést, že osobní vztahy mezi Kubešem a Vybralem byly dlouhodobě velmi napjaté. Kubeš ve svých pamětech na Vladimíra Vybrala nahlíží velmi kriticky a na rozdíl od Weyra ho nepovažoval „za dobrého člověka“ mj. proto, že v retribučním procesu vypovídal proti bývalému kolegovi, profesoru právnické fakulty Rudolfu Dominikovi, za první republiky také poslanci Národní obce fašistické a za protektorátu pověřence Veřejné osvětové služby (VOS) organizující osvětově politické přednášky kolaborantského charakteru, který byl v tomto procesu následně odsouzen a zemřel v roce 1951 ve vězení. Vztahy mezi Kubešem a Vybralem byly vyhrocené a nepřátelství pokračovalo i později, když po Kubešově návratu na výsluní v období pražského jara a v souvislosti s jeho aktivitami spojenými s obnovením brněnské právnické fakulty na něj Vybral měl psát hanopisy a adresovat je České národní radě.⁸¹ Jak Kubeš uvedl, „s Vybralem jsme se neměli rádi snad už od našeho prvního setkání. Zjevné nepřátelství vypuklo však až po mém návratu z výkonu trestu. Zjistil jsem, že prof. Vybral vyvolal proti vdově po svém učiteli profesoru Františku Weyrovi soudní spor,“⁸² jehož podstatu ve svých pamětech ze svého pohledu také krátce popsal.

Podstata žaloby na Weyrovou spočívala v nesplacené půjčce a subsidiárně také v bezdůvodném obohacení. Jelikož byl Kubeš specialistou na žaloby z bezdůvodného obohacení,⁸³ vypracoval právní posudek, ve kterém provedl rozsáhlý rozbor tohoto institutu na základě dosavadní judikatury a odborné literatury a popřel nárok vůči Heleně Weyrově z titulu půjčky, neboť ta nebyla smluvní stranou smlouvy o půjčce. Zároveň ve svém posudku uvedl: „Celý institut žalob z bezdůvodného obohacení [...] je zvláštním prostředkem *aequi et boni*, a to pro případy, kdy v nedostatku jiné právní možnosti by jedna strana byla *contra aequum et bonum* zkrácena, a druhá bezdůvodně obohacena. [...] V daném případě však manželé Novotní tuto právní možnost měli, a to proti Dr. Vybralovi, a je jasné, a celá skutková podstata je toho výslovným důkazem, že *aequum et bonum* je na straně opuštěné, 81 roků staré vdovy po tak zasloužilém muži, jakým byl profesor František Weyr, a právo musí právě takovou osobu brát v ochranu proti kořistnickým zájmům subjektu, který nastrčil do nepopulárního sporu osoby třetí.“⁸⁴ Kubeš rovněž odmítl i bezdůvodné obohacení Heleny Weyrové, poněvadž „právní poměr mezi Dr. Vybralem a ní byl *ex titulo veresionis in rem*“⁸⁵ Zároveň Kubeš také uvedl, že Vybral stavěl v předmětné době, resp. činil rozsáhlé stavební úpravy na svém domě v Řečkovicích pro svou dceru, a dělníci provádějící stavební práce na Weyrově vile pracovali na obou stavbách současně a přenášeli stavební materiál.

⁸⁰ Jednalo se o řízení sp. zn. 4 C 23/60 a sp. zn. C 355/60; tyto spisy byly v rámci skartačního řízení pravděpodobně zničeny a není do nich proto možné v MZA nahlédnout. Dle sdělení Městského soudu v Brně se tyto spisy nenachází ani v jeho spisovně.

⁸¹ KUBEŠ, TAUCHEN, op. cit., s. 196.

⁸² Ibid.

⁸³ Této problematice se věnoval ve své vůbec první monografii KUBEŠ, V. *Příspěvek k nauce o žalobách z obohacení*. Brno: Nákladem Právnické fakulty University Masarykovy, 1931, 110 s.

⁸⁴ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Právní posudek Vladimíra Kubeše, s. 5–6 [nedatováno].

⁸⁵ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Právní posudek Vladimíra Kubeše, s. 6 [nedatováno].

Vybral si měl podle Kubeše půjčovat peníze od manželů Novotných zřejmě také pro stavební úpravy ve svém vlastním domě.⁸⁶

V rámci soudního řízení Weyrová uvedla, že nikdy neprojevila svůj úmysl učinit Vybrala dědicem vily ani neuvažovala o tom, že by na Vybrala převedla polovinu vily jako odměnu za to, že ji po smrti manžela zastupoval v různých právních a osobních záležitostech. Kromě toho opakovaně uvedla, že si také nikdy nepřála mít manžele Vybralovy za spolumajitele.⁸⁷

Helenu Weyrovou v obou soudních řízeních zastupoval JUDr. Pavel Havlík z brněnské Advokátní poradny č. 1 se sídlem Divadelní ulici a mj. za pomoci Kubešova dobrozdání se mu podařilo v září 1960 vyhrát první spor, ve kterém jako žalobce vystupovali manželé Novotní.⁸⁸ Lidový soud civilní Brno-město v odůvodnění zamítnutí žaloby z důvodu chybějícího zmocnění Vladimíra Vybrala konstatoval, že „... [pobledávka žalobců] podle přesvědčení soudu sice existuje, ale oni se nemohou domáhati jejího zaplacení po žalované, nýbrž po Dru. Vybralovi“.⁸⁹

Následně se Heleně Weyrové podařilo prodat část své vily, čímž si opatřila potřebné finanční prostředky na úhradu provedených stavebních prací. Došlo k uzavření smíru a k ukončení i druhého ze soudních sporů tím, že Helena Weyrová udělila v říjnu 1961 svému advokátovi následující pokyn: „Vážení pane doktore, buďte tak laskav a poukažte připojený obnos jako můj právní zástupce Dru. Vybralovi. Já sama s ním nechci nic projednávat“.⁹⁰

7 Další osudy Weyrový vily aneb Jak je důležité zvolit si správného advokáta

Vyřešením sporu o úhradu stavebních prací však pro v té době již těžce nemocnou Helenu Weyrovou peripetie neskončily. Když hledala kupce pro část své vily, obrátila se s důvěrou na svého právního zástupce JUDr. Pavla Havlíka, který jí doporučil jako kupce jistého Jana Slabáka, za kterého se osobně a na svou čest zaručil, neboť „ho znal již ze studentských let [...] a později jako poctivého úředníka, o němž bylo známo, že jedná korektně, slušně a odpovědně“.⁹¹ S Janem Slabákem byla domluvena kupní cena za 2/3 vily ve výši 80 000 Kčs. Ten však nebyl smluvní stranou na straně kupující, což byly jeho příbuzné Antonína Slabáková a Vlasta Wankeová. Advokát JUDr. Havlík, který smlouvu sepsal a kterou na jeho doporučení Weyrová podepsala, v ní uvedl pouze částku 53 400 Kčs.⁹² Slabák měl pak prohlásit, že zbylé peníze zatím nemá a že po prodeji domu v Ostravě v lednu 1962 doplatí zbytek.⁹³

⁸⁶ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Právní posudek Vladimíra Kubeše, s. 7 [nedatováno].

⁸⁷ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Vyjádření Heleny Weyrové k žalobě podané Vladimírem Vybralem u Lidového soudu Brno-město, s. 4 [nedatováno].

⁸⁸ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Rozsudek Lidového soudu civilního v Brně z 30. září 1960 sp. zn. 4 C 4 C 23/60.

⁸⁹ Ibid., s. 4.

⁹⁰ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Přípis Advokátní poradny č. 1 [říjen 1961].

⁹¹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Přípis JUDr. Pavla Havlíka adresovaný Heleně Weyrové z 6. července 1962.

⁹² A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Kupní smlouva uzavřená mezi Helenou Weyrovou, Antonínou Slabákovou a Vlastou Wankeovou z 15. února 1961.

⁹³ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Heleny Weyrové adresovaný JUDr. Ing. Janu Příbovi z 2. srpna 1963.

Když Heleně Weyrové nebyla zbylá část slíbené kupní ceny uhrazena, vyžádala si vypracování odhadu vily soudním znalcem, který celý dům odhadl na 115 400 Kčs, tedy na cenu nepoměrně vyšší, než kolik jí bylo zaplacené. V roce 1962 se na Weyrovou zároveň obrátila jedna ze spolumajitelek, která jí sdělila, že se dům nachází v rozkladném stavu, a především se měla ve sklepním bytě nacházet houba, která se rozšiřovala do dalších částí domu. Zároveň jí předložila seznam vnitřních a venkovních stavebních prací, které bylo podle jejího názoru nutné provést, a požádala o úhradu jedné třetiny z celkových předpokládaných nákladů ve výši 40 000 Kčs. Rovněž jí nabídla odprodej zbývající třetiny domu a zajištění doživotního bezplatného užívání bytu.⁹⁴ Tlak na Helenu Weyrovou a její nucení k odprodeji pokračoval i v dalších měsících.⁹⁵

Protože se Weyrová cítila podvedená a s tímto stavem se nehodlala smířit, obrátila se s žádostí o pomoc na své přátele, mj. na Vladimíra Kubeše a na Jana Příba. Zároveň zvažovala podání žaloby na zaplacení zbytku dojednané kupní ceny z důvodu lsti či podvodu. Svému advokátovi adresovala následující sdělení: „Zvolila jsem si Vás za svého právního zástupce na doporučení svých přátel, kteří Vás právem považují za vynikajícího právníka a nejčestnějšího člověka. Prožívám nyní úplný nervový a mravní otřes. Vilu jsem prodávala proto, abych mohla zaplatit dluhy, a abych mohla v případě nemoci finančně zabezpečiti potřebné ošetření a obsluhu. Teď ale s tou svojí těžkou komplikovanou chorobou zůstanu bez finančních možností opatřit si potřebnou péči a pomoc, a to jen proto, že jsem uvěřila člověku, kterého jste mně Vy jako kupce a spolumajitele mého domu doporučil, a za kterého jste se svým čestným slovem před více osobami zaručil. [...] Měla jsem bezmeznou důvěru ve Vás.“⁹⁶ Vyzvala ho, aby celou záležitost co nejrychleji vyřešil a ukončil.

Jelikož Helena Weyrová neměla ke svému dosavadnímu advokátovi další důvěru, převzal její právní zastoupení JUDr. Petr Levíček, se kterým jsou spojeny další osudy části Weyrových pozůstalostí.⁹⁷ Právě Levíček zprostředkoval v únoru 1964 uzavření dohody mezi Helenou Weyrovou a jejími spolumajitelkami o užívání a správě společného domu, ve které se tyto zavázaly, že za života Heleny Weyrové nebudou provádět žádné opravy domu, vyjma těch nezbytně nutných. Helena Weyrová se zároveň zavázala, že si k sobě do bytu nevezme podnájemníka či jinou osobu, které by mohl vzniknout nárok na bydlení.⁹⁸ Zároveň byl uzavřen dodatek ke kupní smlouvě, v němž se původní kupní cena

⁹⁴ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Antoníny Slabákové adresovaný Heleně Weyrové z 29. listopadu 1962.

⁹⁵ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Antoníny Slabákové adresovaný Heleně Weyrové z 21. dubna 1963.

⁹⁶ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Heleny Weyrové adresovaný JUDr. Pavlu Havlíkovi z 21. května 1962.

⁹⁷ Archivní prameny ani Weyrové paměti nepodávají informaci o tom, proč si Helena Weyrová zvolila zrovna Petra Levíčka za osobu, které svěčila rukopisnou pozůstalost svého manžela a kterou ustanovila vykonavatelem své poslední vůle. Jelikož byl Levíček aktivním členem lidové strany, se kterou se František Weyr po druhé světové válce sblížil, je možné, že se znali z této doby. V každém případě požíval Levíček pověsti hluboce nábožensky založeného, poctivého, skromného a čestného člověka. Po únoru 1948 byl politicky pronásledován v souvislosti s ilegální skupinou „Hrad“, nakonec ho ale Státní soud v Brně osvobodil. Vyšetřovací spis se nachází v Archivu bezpečnostních složek.

⁹⁸ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dohoda o užívání a správě nemovitosti Brno, Helceletova č. 5 z 1. února 1964.

zvýšila o 15 000 Kčs.⁹⁹ Těžce nemocná Weyrová, která poslední rok již téměř nevycházela z domu, zemřela 18. března 1964.

8 Pozůstalost po Heleně Weyrové aneb Snahy zmocnit se lehce majetku nekončí ani po smrti

Helena Weyrová necelý rok před svou smrtí poříдила závět', ve které ustanovila univerzální dědičkou svou neteř Dagmar Tichou (dceru po zemřelém bratrovi) bydlící v Praze-Modřanech. Té zároveň uložila, aby odevzdala v příloze vyjmenovaným osobám věci, jež jim již za svého života darovala za jejich služby, které „jí v jejich nemocech a osamělosti prokazovali s tím, že si to mohou po smrti odnést“.¹⁰⁰ Udělila jí také přesné pokyny, jakým způsobem postupovat při uložení dvojnurny na pražských Olšanských hřbitovech, kterou jí nechal u svého příbuzného v padesátých letech vyhotovit Vladimír Vybral a která se nacházela dosud s popelem Františka Weyra v jejich domě. Je zajímavé, že Helena Weyrová v závěti požadovala, aby se dvojnurna uložila do hrobky jejích rodičů, zatímco dle přání uvedeného ve Weyrově závěti měl být jeho popel uložen v rodinném hrobě Weyrových na témže hřbitově.¹⁰¹

Literární pozůstalost po svém manželovi a veškeré jeho rukopisy spolu s autorským právem odkázala JUDr. Petru Levíčkoví s tím, aby se dle možnosti postaral o vydání rukopisné pozůstalosti. Dále mu odkázala dvě knihovny, Weyrův portrét od akademického malíře Františka Hlavici s tím, „aby v době, kterou uzná za vhodnou jej odevzdal brněnské obrazárně“, a diplom, kterým byl Weyrovi v roce 1947 udělen čestný doktorát a který měl Levíček uložit do archivu.¹⁰²

Petr Levíček byl ustanoven vykonavatelem její poslední vůle, ve které ho požádala od vypravení tichého pohřbu žehem. Dále si přála, aby jí na smutečním obřadu zahrál koncertní mistr Richard Kozderka na violu¹⁰³ jejího manžela, kterou v roce 1960 prodala Státní filharmonii a na kterou Weyr až do své smrti hrával píseň „Čechy krásné, Čechy mé“.

⁹⁹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Protokol sepsaný u Státního notářství Brno-město č. j. 2D 224/64 ze 17. srpna 1964.

¹⁰⁰ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Závět' Heleny Weyrové z 1. července 1963.

¹⁰¹ Podíváme-li se do aplikace pro vyhledávání hrobů provozované Správou pražských hřbitovů, tak zjistíme, že urna s popelem Františka Weyra byla uložena do rodinného hrobu, kde odpočívají i jeho rodiče a sourozenci (Olšanské hřbitovy, hřbitov č. 5, oddělení 8, hrob 132). Helena Weyrová se ani pod svým dívčím jménem Markesová ve vyhledávacím systému nenachází.

¹⁰² Na diplomu vypracovaném v latinském jazyce bylo kromě údajů, které se uvádějí běžně na diplomech, rovněž uvedeno následující odůvodnění, proč byl Weyrovi čestný doktorát udělen: „*František Weyr položil základy ke noetice vědy právní a zasloužil se neobyčejně o systematické řešení jak obecných problémů právní vědy, tak zvláště otázek práva veřejného. Dále svou vědeckou prací a příkladným učitelským působením na zdejší fakultě seskupil kolem sebe rozsáhlou vědeckou školu právní a konečně svou veřejnou působností v naší vlasti neobyčejně prospěl zdárnému budování právního řádu a veřejnému blahu republiky.*“ Dnes se diplom nachází v Archivu Masarykovy univerzity.

¹⁰³ Weyr byl nadán hudebním sluchem a hudba hrála v jeho životě zásadní roli. Již od dětství se jí aktivně věnoval. Nejprve začal hrát na housle, které později vyměnil za violu, a violistou zůstal po zbytek života. Po příchodu do Brna si vytvořil své první domácí smyčcové kvarteto, jehož členové pocházeli jednak z řad jeho přátel ze studií, jednak z řad profesorů brněnské techniky a dalších brněnských osobností. Kromě toho se Weyr ve dvacátých a třicátých letech podílel na organizování brněnského hudebního života. Po Weyrově přestěhování do Prahy v roce 1939 si sebou odvezl i svůj hudební nástroj, na který v Praze hrával i v době okupace. Ze zdravotních důvodů byl Weyr nucen po válce omezit aktivní provozování hudby. K tomu blíže VEČERA, op. cit., s. 60.

V rámci pozůstalostního řízení bylo odloženo projednání pozůstalosti o Weyrových autorských právech, protože se v dohledné době nepodařilo pořídit jejich ocenění. Levíček proto vyzval Státní notářství, aby o ocenění požádalo národní podnik Dilia v Praze, který následně sdělil, že autorská práva k právnickým spisům z oboru státovědy, teorie práva a právní filozofie z doby dříve tradované vědy nemají žádnou hodnotu, neboť jejich opětovná edice by mohla přijít v úvahu jen ve výjimečném případě.¹⁰⁴ Zároveň bylo zjištěno, že v pozůstalostním řízení po Františku Weyrovi nebyla jeho autorská práva vůbec projednána, a tudíž nemohla přejít na jeho manželku.¹⁰⁵ Petr Levíček usiloval o jejich dodatečné projednání, avšak z dochovaných archiválií již není dohledatelný výsledek. Vzhledem k jejich nulové hodnotě v dané době je vůbec otázkou, zda k dodatečnému projednání došlo. Společně s dvěma knihovnami obdržel Levíček ještě 180 knih z Weyrovy vědecké knihovny, které v rámci pozůstalostního řízení charakterizoval brněnský antikvariát jako „vesměs zastaralou právní literaturu“ a ohodnotil ji cenou pouhých 460 Kčs.¹⁰⁶

Po smrti Heleny Weyrové propukl zcela malicherný spor mezi dědičkou Dagmar Tichou a stávajícími spoluvlastnicemi o některé věci vnitřního zařízení, jako byly regály ve spíži.¹⁰⁷ Jelikož dědička bydlela v Praze a nehodlala svou část domu využívat, po dlouhých a neustále protahovaných jednáních došlo k prodeji jedné třetiny domu ostatním spolumajitelkám.

Helena Weyrová byla v posledních dvou letech před smrtí raněna mrtvicí a nebyla si schopna bez cizí pomoci obstarávat nejnutnější životní úkony. Z tohoto důvodu se nechala ošetřovat od své bývalé sluzky Františky Švihálkové, která u Weyrů sloužila již v období první republiky a která od srpna 1962 do srpna 1963 až do jejich roztržky její vilu obývala. Za poskytnutou péči a za výkon různých služeb neměla dostat od Heleny Weyrové žádnou odměnu, neboť ta jí měla slíbit po své smrti poskytnutí veškerého zařízení svého bytu. Když Weyrová zemřela, přihlásila se Švihálková o svou pohledávku, kterou vyčíslila na 6 000 Kčs.¹⁰⁸ S dědičkou i správcem pozůstalosti Levíčkem následně proběhla písemná komunikace o uznání a vyplacení pohledávky. V květnu 1964 došlo k uzavření dohody o vyrovnání předmětné pohledávky, kdy se dědička zavázala k úhradě pohledávky do jednoho měsíce po nabytí právní moci kupní smlouvy o prodeji jedné třetiny domu.¹⁰⁹ Jelikož se však její uzavření protahovala, podala Švihálková u Okresního soudu Brno-město o rok později návrh na provedení smírního řízení. Z jejího vystoupení před soudem mělo být patrné, „že přišla k Heleně Weyrové s úmyslem, aby uplatnila dědičké nároky jako osoba, která se zůstavitelem žila před jeho smrtí

¹⁰⁴ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Přípis JUDr. Petra Levíčka adresovaný Státnímu notářství Brno-město z 6. června 1966.

¹⁰⁵ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Přípis JUDr. Petra Levíčka adresovaný Státnímu notářství Brno-město z 21. července 1966.

¹⁰⁶ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Přípis Národního podniku Kniha (antikvariát) adresovaný Státnímu notářství Brno-město z 15. května 1964.

¹⁰⁷ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Antoníny Slabákové adresovaný Dagmar Tiché z 28. dubna 1964.

¹⁰⁸ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis Františky Švihálkové adresovaný JUDr. Petru Levíčkoví z 3. dubna 1964.

¹⁰⁹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dohoda o vyrovnání pohledávky pí Františky Švihálkové za služby konané pro pí Helenu Weyrovou ze 13. května 1964.

jeden rok a byla na něho výživou odkázána“.¹¹⁰ Švihálková zřejmě předpokládala, že se tímto způsobem stane dědičkou. Když pak zřejmě po roce zjistila, že Helena Weyrová pořídila v červenci 1963 závět', ve které ji zcela opomněla, došlo mezi nimi k rozkolu.

Posledním úkonem, který Petr Levíček jako vykonavatel poslední vůle učinil, bylo dodatečné projednání pozůstalosti k později nalezené výherní vkladní knížce, která byla vinkulovaná na heslo „Nadi“,¹¹¹ což byla přezdívka, která se ve Weyrově rodině používala pro Františka Weyra.¹¹²

Petr Levíček opatroval literární pozůstalost po Františku Weyrovi až do své smrti v roce 1987. V dubnu 1990 ji předal jeho syn Ing. Petr Levíček do Archivu MU.¹¹³

Závěrem

Od roku 1989 jsou často v odborných diskuzích prvorepublikoví profesori adorováni a v různých ohledech často předkládáni jako vzor pro současnost. Jak ukázal tento příspěvek, při podrobnějším výzkumu jejich života některé jejich činy mohou být považovány za nečestné, nekalé a problematické. V každém případě si je však nutné uvědomit, že na rozdíl od pozdějšího období byli prvorepublikoví profesori z velké většiny také praktici, kteří právu z hlediska praxe rozuměli a v praxi se pohybovali. I po zrušení brněnské právnické fakulty mezi sebou udržovali čilé odborné i společenské kontakty a vzájemně se navštěvovali. Z vděčnosti a úcty ke svému učiteli se stýkali po jeho smrti nadále i s jeho manželkou a nejednou jí pomáhali právní radou.

Zdá se být až neuvěřitelné, kolik lidí se snažilo se po Weyrově smrti obohatit a přizvít na osmdesátileté nemocné vdově a nejrůznějšími pokoutnými metodami získat její majetek. Vzhledem k tomu, že našla zastání u Weyrových žáků, podařilo se jí se do jisté míry před těmito kořistnickými útoky ubránit. Vyličené spory ukazují i na to, jak komplikované dokáží být někdy v praxi mezilidské vztahy. Jednoznačně potvrzují také známé a často uváděné právnické poučky: „Spoluvlastnictví je dílo ďáblovo“ či „Vlastnictví zavazuje“.

Helenu Weyrovou stálo hodně úsilí, aby svůj dům ubránila. Je škoda, že dnes na tomto domě nenajdeme žádnou pamětní desku, která by připomněla, že ho nechal postavit a téměř třicet let v něm bydlel nejvýznamnější právník první poloviny dvacátého století a zakladatel brněnské univerzity. Stejně tak by slušelo, kdyby jedna z brněnských ulic nesla jeho jméno. Vůči Františku Weyrovi má v tomto jak město Brno, tak i Masarykova univerzita velký dluh, který by bylo vhodné co nejdříve splatit.

¹¹⁰ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Dopis JUDr. Petra Levíčka adresovaný Dagmar Tiché z 31. srpna 1965.

¹¹¹ A MU, fond B 63 František Weyr, k. 14 – Žádost JUDr. Petra Levíčka adresovaná Státnímu notářství Brno-město o dodatečné projednání pozůstalosti z 21. července 1966.

¹¹² Tuto informaci obdržel autor od prapraneteře Františka Weyra Mgr. Eleny Weyrové.

¹¹³ WEYR, UHDEOVÁ, 1999, op. cit., s. 475.